

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКА ДЕРЖАВНА ІНЖЕНЕРНА АКАДЕМІЯ

**ЕКОНОМІЧНИЙ ВІСНИК
ЗАПОРІЗЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ
ІНЖЕНЕРНОЇ АКАДЕМІЇ**

Випуск 5 (11) 2017

Частина 2

ЗАПОРІЖЖЯ

2017

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Коваленко О.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємства Запорізької державної інженерної академії.

Відповідальний секретар:

Морщенок Т.С. – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства Запорізької державної інженерної академії.

Члени редакційної колегії:

Воронкова В.Г. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри менеджменту організацій та управління проектами Запорізької державної інженерної академії, академік Української академії політичних наук.

Гринько Т.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та управління Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Двігун А.О. – доктор економічних наук, професор, начальник відділу регіональної політики НІСД при Президентові України.

Колосов А.М. – доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Старобільськ).

Макаренко А.П. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту Запорізької державної інженерної академії.

Меджибовська Н.С. – доктор економічних наук, професор кафедри економічної кібернетики Одеського національного економічного університету.

Метеленко Н.Г. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Запорізької державної інженерної академії.

Орловська Ю.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва і архітектури».

Салига К.С. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та моделювання економічних систем Класичного приватного університету, академік Академії економічних наук України.

Семенов А.Г. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємства, проректор з науково-педагогічної роботи, директор Інституту економіки Класичного приватного університету, академік Академії економічних наук України.

Сталінська О.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємства Донецького національного університету (м. Вінниця).

Абдугалієв А.М. – голова правління АТ «Енергоінформ», доктор, Казахський економічний університет імені Т. Рискулова (м. Астана, Республіка Казахстан).

Марчін Вінерські – Ph.D. in Economics, старший викладач кафедри загальної теорії економіки факультету права, адміністрації і економіки Інституту економічних наук Вроцлавського університету (м. Вроцлав, Республіка Польща).

Морозов Л.В. – доктор технічних наук, професор, директор відділу інновацій та інвестицій у вищій школі імені Тадеуша Котарбінського (м. Ольштин, Польща).

Саткалієва Т.С. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри Менеджменту Університету Нархоз, заслужений діяч Республіки Казахстан, почесний працівник освіти (м. Алмати, Республіка Казахстан).

Шапошников К.С. – доктор економічних наук, професор, директор Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій.

Шелег М.С. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки торгівлі Білоруського державного економічного університету (м. Мінськ, Республіка Білорусь).

Електронна сторінка видання – www.e-visnyk.zdia.zp.ua

Видання входить до «Переліку друкованих фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» на підставі Наказу МОН України від 11 липня 2016 № 820.

**Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Запорізької державної інженерної академії
(протокол № 12 від 26.10.2017 р.)**

Науковий журнал
«Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії»
зареєстровано Міністерством юстиції України
(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 21933-11833ПР від 23.03.2016 року)

© Редакційна колегія, 2017

© Автори статей, 2017

© Запорізька державна інженерна академія, 2017

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Нечева Н.В., Анікіна М.Ю. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА.....	7
Повержук У.-Ю.М. ПОБУДОВА МОДЕЛІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ЗАЛЕЖНО ВІД РИНКОВИХ ФАКТОРІВ.....	10
Голомб В.В., Попов М.А. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ НА МАЛОМУ ПІДПРИЄМСТВІ.....	15
Коваленко О.В., Примаченко Т.А. ЕФЕКТИВНА ОПЕРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК УСПІХУ СУЧАСНОГО ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	18
Єлець О.П., Присяжнюк С.В. РОЗВИТОК АУТСОРСИНГУ В УКРАЇНІ.....	21
Михайленко О.В., Ренчка В.В. СТРАТЕГІЯ ДОСЯГНЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ.....	25
Севастьянов Р.В., Чеботасва Ю.С. СВІТОВИЙ ДОСВІД ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	28
Сердюков К.Г. РОЗРОБЛЕННЯ АРХІТЕКТУРИ РОЗПОДІЛУ КОРПОРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ В ІНТЕГРОВАНОМУ АКЦІОНЕРНОМУ ТОВАРИСТВІ.....	35
Коваленко О.В., Ставновський М.В. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	41
Телішевська О.Б., Овчарук В.В., Гончар М.Ф. АДМІНІСТРУВАННЯ ВИТРАТ НА ЛОГІСТИЧНО-ПОСТАЧАЛЬНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ ІДЕНТИФІКУВАННЯ ЗАГРОЗ ЦІЄЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	46
Тюхтій М.П., Садова А.В. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	52
Тюхтій М.П., Голомб В.В., Федорова А.С. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ.....	56
Голомб В.В., Чорна І.О., БІЗНЕС-ІНКУБАТОР ЯК ФОРМА ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ.....	59
Чукурна О.П. РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ФАКТОРУ В КОНЦЕПЦІЇ МАРКЕТИНГОВОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ.....	63
Шляга О.В., Пастернак В.О. ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕНЕРГОМЕНЕДЖМЕНТУ ДЛЯ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	69

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Ліба Н.С. МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ.....	78
Петренко Н.О. ПРИНЦИПИ РЕГІОНАЛЬНОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ.....	85
Сурай А.С. ІННОВАЦІЙНІ УМОВИ ЯК ТРИГЕР РОЗВИТКУ ДІЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА РЕГІОНУ.....	91

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 338

Ліба Н.С., к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу
Мукачівський державний університет

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ

Ліба Н.С. Методика оцінювання ефективності регіональної промислової політики. Оцінювання ефективності регіональної промислової політики в сучасних умовах стає важливим інструментом планування промислового розвитку регіонів. У статті запропоновано методику оцінювання ефективності регіональної промислової політики, яка включає: аналіз початкових передумов та оцінювання поточного стану розвитку промислового комплексу регіону; обґрунтування чітких стратегічних орієнтирів, завдань, цілей та параметрів розвитку промислового комплексу регіону; обґрунтування обсягу ресурсів і механізму реалізації заходів регіональної промислової політики; реалізацію запланованих заходів; оцінку результативності заходів промислової політики з позицій поліпшення обсягів випуску та динаміки основних показників розвитку промислового комплексу регіону; оцінку ефективності впроваджених заходів шляхом зіставлення понесених затрат економічних ресурсів та отриманого результату; оцінку соціально-економічних наслідків реалізації основних напрямів регіональної промислової політики в соціальній та економічній сферах регіону.

Ключові слова: промисловий комплекс, потенціал, методика оцінювання, критерій оцінки, кластерний аналіз.

Ліба Н.С. Методика оценки эффективности региональной промышленной политики. Оценка эффективности региональной промышленной политики в современных условиях становится важным инструментом планирования промышленного развития регионов. В статье предложена методика оценки эффективности региональной промышленной политики, которая включает: анализ исходных предпосылок и оценки текущего состояния развития промышленного комплекса региона; обоснование четких стратегических ориентиров, задач, целей и параметров развития промышленного комплекса региона; обоснование объема ресурсов и механизма реализации мероприятий региональной промышленной политики; реализацию запланированных мероприятий; оценку результативности мероприятий промышленной политики с позиций улучшения объемов выпуска и динамики основных показателей развития промышленного комплекса региона; оценку эффективности внедренных мероприятий путем сопоставления понесенных затрат экономических ресурсов и полученного результата; оценку социально-экономических последствий реализации основных направлений региональной промышленной политики в социальной и экономической сферах региона.

Ключевые слова: промышленный комплекс, потенциал, методика оценки, критерий оценки, кластерный анализ.

Liba N.S. Methodology for assessing the effectiveness of regional industrial policy. Assessing the effectiveness of regional industrial policy in modern conditions is becoming an important tool for planning industrial development of regions. The article proposes a methodology for assessing the effectiveness of regional industrial policy, which includes: analysis of initial prerequisites and assessment of the current state of development of the industrial complex of the region; substantiation of clear strategic goals, objectives, goals and parameters of development of the industrial complex of the region; substantiation of the volume of resources and mechanism of realization of measures of regional industrial policy; implementation of planned activities; evaluation of the effectiveness of measures of industrial policy from the point of view of improvement of output volumes and dynamics of the main indicators of development of the industrial complex of the region; assessment of the effectiveness of implemented measures by comparing incurred costs of economic resources and the result obtained; assessment of socio-economic consequences of realization of the main directions of regional industrial policy in the social and economic spheres of the region.

Key words: industrial complex, potential, evaluation method, evaluation criterion, cluster analysis.

Постановка проблеми. Промисловий комплекс є основою соціально-економічного розвитку країни та її окремих регіонів. Разом із тим децентралізація управління соціально-економічним розвитком регіонів, у т. ч. розвитком регіональних промислових комплексів, обґрунтовує необхідність проведення наукових досліджень із розроблення стратегії розвитку регіонів. Підвищення рівня ефективності регіональної промислової політики та розроблення методики її оцінки стають важливими інструментами управління розвитком регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема якісної та ефективної регіональної політики є предметом дослідження таких відомих вітчизняних науковців та практиків, як: О.В. Берданова, В.Г. Бодров, З.С. Варналій, Т.В. Голикова, О.В. Головач, М.І. Долішній, Л.М. Зайцева, В.Ю. Керецман, В.С. Куйбіда, О.Ю. Лебединська, С.А. Мельник, О.М. Петроє, Д.М. Стеченко, О.Г. Топчієв, В.П. Трошинський, Ю.П. Шаров та ін.

Питаннями оцінки економічного та виробничого потенціалу регіонів займаються такі вчені, як: О.Ф. Балацький, А.Ю. Жулавський, Є.В. Лапін, І.Н. Ткаченко, С.О. Лукін, К.В. Давискіба, Л.Л. Ковальська, В.І. Захарченко, А.Н. Тищенко та ін. Недослідженим залишається питання розроблення методики оцінювання ефективності регіональної промислової політики.

Постановка завдання. Метою статті є уточнення методики оцінки ефективності регіональної промислової політики.

Виклад основних результатів. Методика оцінювання ефективності регіональної промислової політики включає: аналіз початкових передумов та оцінювання поточного стану розвитку промислового комплексу регіону; обґрунтування чітких стратегічних орієнтирів, завдань, цілей та параметрів розвитку промислового комплексу регіону; обґрунтування обсягу ресурсів і механізму реалізації заходів регіональної промислової політики; реалізацію запланованих заходів; оцінку результативності заходів промислової політики з позицій поліпшення обсягів випуску та динаміки основних показників розвитку промислового комплексу регіону; оцінку ефективності впроваджених заходів шляхом зіставлення понесених затрат економічних ресурсів та отриманого результату; оцінку соціально-економічних наслідків реалізації основних напрямів регіональної промислової політики в соціальній та економічній сферах регіону.

Аналіз початкових передумов та оцінювання поточного стану промислового комплексу регіону

Оцінювання поточного стану має ґрунтуватися на узагальненій оцінці ефективності діяльності цілісної системи промислового комплексу регіону, дослідженні ефективності за окремими його елементами та визначенні впливу окремих чинників на оціночні показники. Застосування комплексного підходу до оцінювання дає змогу не тільки визначити кількісні параметри розви-

тку промислового комплексу, а й запропонувати заходи, спрямовані на підвищення рівня його ефективності.

Необхідно зазначити, що головним завданням оцінювання поточного стану промислового комплексу регіону є визначення індикаторів дестабілізації ситуації та попередження негативних явищ у промисловості регіону; отримання достовірної та систематизованої інформації, яка в подальшому стане основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Отримані результати повинні сформувати основу для прогнозування тенденцій функціонування та попередження негативних процесів у промисловому комплексі регіону, обґрунтування потенційних резервів розвитку, оптимізації заходів управління.

У сучасній економічній літературі немає єдиної методики аналізу стану промислового комплексу та критеріїв для його оцінювання. Серед загальної їх сукупності можна виділити такі методики дослідження, які дають змогу оцінити економічні параметри розвитку промислового комплексу регіону: системна економічна діагностика; багатofакторна модель соціо-еколого-економічних індикаторів (модель ІНСЕРД); методика кластерного аналізу; методи експертних оцінок; методика застосування інформаційної моделі для ідентифікації, прогнозування, аналізу; методика побудови ієрархічної схеми управління.

Узагальнюючими принципами цих методик є органічне поєднання економіко-математичних методів дослідження економічних процесів із методами експертних оцінок, які дають змогу визначити не тільки кількісні параметри пропорцій та динаміки змін у промисловому комплексі, а й визначити причинно-наслідкові зв'язки в межах цих змін з урахуванням суб'єктивних та об'єктивних чинників впливу.

З позиції розроблення за результатами аналізу стану промислового комплексу заходів управлінського характеру доцільним є застосування всіх зазначених вище методик та оцінювання тенденцій із позицій визначення наявних диспропорцій, впливу стану розвитку промислового комплексу на основні соціо-еколого-економічні індикатори розвитку регіону, пріоритетності кластерної моделі соціально-економічного розвитку та наявних принципів ієрархічності системи управління на рівні регіону.

Обґрунтування чітких стратегічних орієнтирів, завдань, цілей та параметрів розвитку промислового комплексу регіону.

За результатами оцінювання поточного стану промислового комплексу регіону вагомим є виділення стратегічних пріоритетів, цілей та параметрів його розвитку. В основу цього етапу закладається оцінювання потенціалу промислового комплексу регіону, який ґрунтується на тенденціях та пропорціях розвитку промисловості регіону загалом та окремих її галузей, визначених пріоритетах соціально-економічного розвитку регіону та моделі державного регуляторного впливу.

Визначені можливості розвитку промислового комплексу повинні узагальнювати стратегію розвитку за такими складниками потенціалу:

1. Сировинно-ресурсний потенціал регіону – відображає оцінювання та прогнозування тенденцій зміни щодо наявної та можливої до залучення сировинної бази. Параметри сировинно-ресурсного потенціалу визначаються галузевою структурою промислового комплексу регіону та прогнозованими структурними змінами в ній. Окрім того, важливим є оцінювання можливості залучення необхідної сировини та ресурсів із зовнішнього середовища регіону на основі розвитку інтеграційних процесів.

2. Трудовий потенціал промислового комплексу регіону – відображає динамічні зміни якісних та кількісних характеристик людських ресурсів регіону. Визначення трудового потенціалу передбачає не тільки прогнозування ймовірних змін, а й розроблення чіткого комплексу заходів, спрямованих на узгодження попиту та пропозиції на ринку праці регіону шляхом розвитку відповідної освітньої інфраструктури та створення сприятливого середовища щодо поліпшення якості трудових ресурсів.

3. Інвестиційний потенціал промислового комплексу регіону формується під впливом значної сукупності заходів, які належать як до внутрішніх характеристик розвитку регіону, так і до тенденцій розвитку та процесів, які відбуваються у межах метарегіону (країни, сукупності територій тощо). Саме тому визначення інвестиційного потенціалу промислового комплексу регіону повинно відбуватися шляхом оцінювання якості інвестиційних процесів на рівні не тільки регіону, а й більш системного утворення, до якого належить цей регіон. Вагомим є чітке визначення заходів, спроможних позитивно вплинути на інвестиційний клімат у промисловості регіону. Визначення інвестиційного потенціалу повинно включати не тільки обґрунтування ймовірних змін у структурі та обсягах виробничих потужностей промислового комплексу регіону, а й змін інфраструктури комплексу.

4. Науково-технічний потенціал визначається ступенем зорієнтованості промислового комплексу регіону загалом та окремих його складників на впровадження сучасних технологічних процесів у суспільне виробництво. У сучасній економічній літературі науково-технічний потенціал визначається як системне утворення, яке включає науку, освіту і технічний потенціал виробництва, іншими словами, це сукупність фінансово-матеріальних та інтелектуальних чинників, які визначають рівень, терміни і масштаби поширення нових технологічних систем у промисловому комплексі регіону [2].

Отже, загальною метою аналізу й оцінки на цьому етапі є пізнання потенційних можливостей розвитку промислового комплексу регіону та визначення напрямів впливу на поліпшення параметрів цього потенціалу.

З позиції визначення параметрів розвитку, об'єктів впливу та завдань, обґрунтування стратегії

розвитку промислового комплексу доцільно розмежовувати за рівнями його поділу як системного утворення (рис. 1): на рівні промислового комплексу регіону; на рівні галузей промислового комплексу регіону; на рівні кластерів промисловості регіону; на рівні окремих елементів промислового комплексу регіону.

На рис. 1 виокремлено найбільш вагомим завдання розвитку промислового комплексу регіону:

– виокремлення, обґрунтування та вивчення особливостей та проблем розвитку на кожному рівні промислового комплексу регіону. Застосування комплексного, системного підходу під час вирішення цього завдання забезпечує виявлення глибинних проблем та чітке окреслення їх сутності, а не поверхневий огляд проблеми;

– пошук резервів, шляхів та напрямів поліпшення стану промислового комплексу регіону загалом та окремих його складників. Поширеною є ситуація коли поліпшення якісних та кількісних характеристик промислового комплексу регіону не вимагає радикальних та витратних управлінських заходів. За цих умов вирішення проблеми на рівні цього завдання дає змогу вплинути на об'єкт у короткостроковому або довгостроковому періоді без постановки та вирішення подальших завдань;

– прогнозування та моделювання шляхів розвитку об'єкту пов'язані із застосуванням економіко-математичних моделей, експертних та інших методів визначення шляхів поліпшення стану промислового комплексу регіону. Постановці даного завдання передує збір необхідної інформації про стан об'єкту, сукупність внутрішніх та зовнішніх чинників, які спричиняють вплив на нього, тощо;

– пошук та обґрунтування управлінських рішень, спрямованих на поліпшення стану об'єкту, ґрунтуються на результатах вирішення попереднього завдання та залежать від рівня професіоналізації управлінської діяльності на загальнонаціональному та регіональному рівнях;

– оцінка ефективності впливу управлінських рішень на стан об'єкту здійснюється шляхом зіставлення вартісних, якісних та соціальних характеристик отриманих результатів із витратами ресурсів (фінансових, трудових та ін.), які забезпечили їх отримання.

Дослідження наукових та інформаційних джерел доводить наявність значної кількості методичних підходів до оцінювання поточного стану та моделювання стратегії розвитку промислового комплексу регіону. До сукупності основних показників, які дають змогу оцінити поточний стан розвитку промислового комплексу регіону та за якими здійснюється моделювання ймовірних тенденцій його розвитку, можна віднести: валовий регіональний продукт; обсяг промислової продукції; обсяг інвестицій в основний капітал; обсяг (структуру) промислового виробництва; чисельність (структуру) працівників промислових підприємств; обсяг експорту промис-

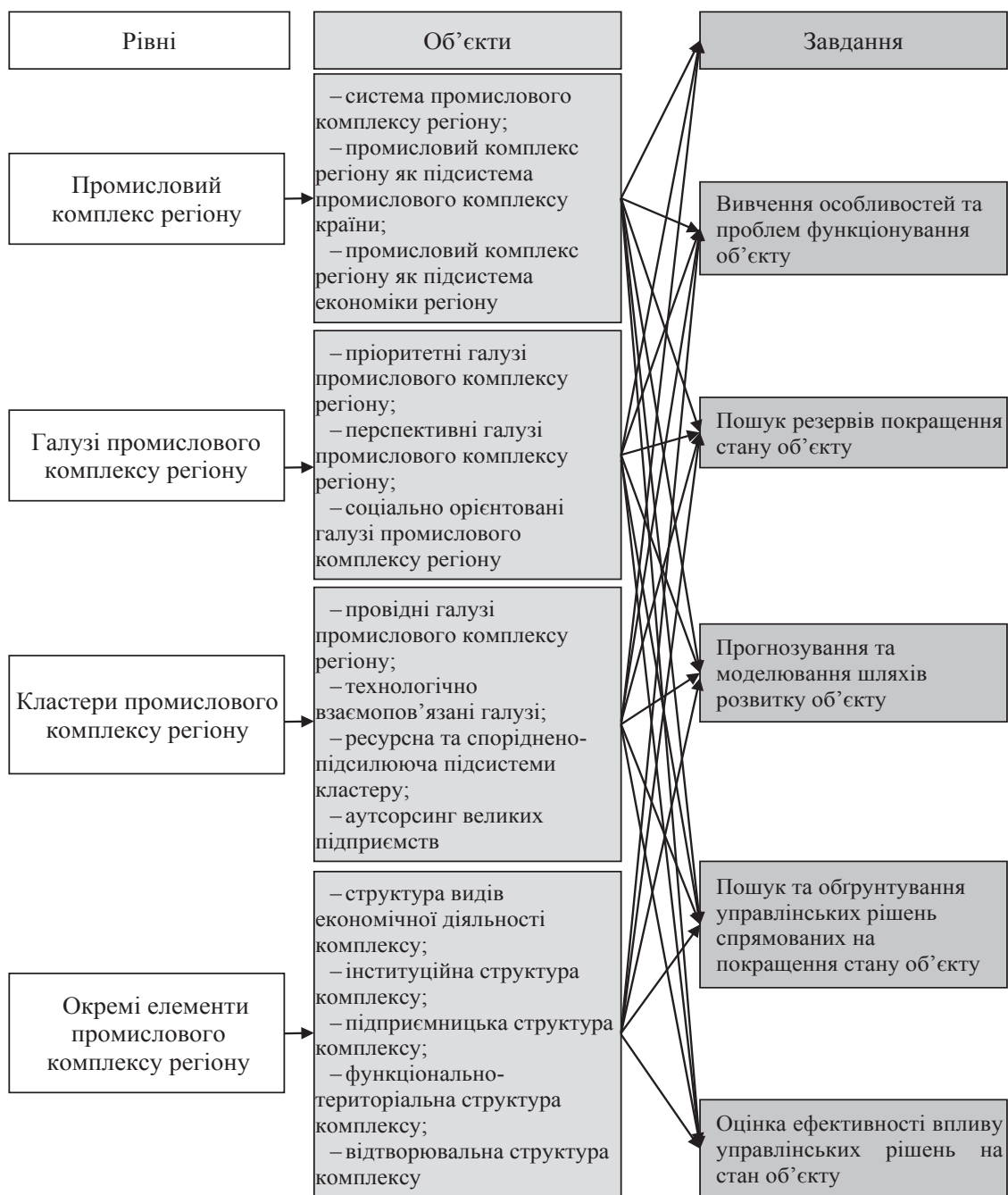

Рис. 1. Об'єкти та завдання на кожному рівні промислового комплексу регіону

Джерело: розробка автора

лової продукції. Проаналізуємо наявну методику розрахунку визначених показників (табл. 1).

Для врахування особливостей розвитку окремих регіонів у запропонованій методиці застосовуються проміжкові показники: коефіцієнт рівня купівельної спроможності та валовий регіональний продукт.

Розрахункові показники визначено на душу населення, що дає змогу уточнити та зіставити тенденції розвитку регіонів, які суттєво відрізняються за чисельністю населення.

Визначення динаміки валового регіонального продукту на душу населення дає змогу оцінити

тенденції економічного розвитку регіону. Якщо показники, які характеризують тенденції розвитку промислового комплексу регіону, відображають негативну динаміку на тлі зростання валового регіонального продукту, то це засвідчує погіршення ситуації саме в промисловому комплексі та потребує додаткового поглибленого дослідження.

Запропоновані показники, за економічним змістом, можна розподілити на дві групи:

– показники, які характеризують кількісні параметри розвитку промислового комплексу: обсяг промислової продукції, обсяг промислового

Методика розрахунку основних оціночних показників та стратегічних параметрів розвитку промислового комплексу регіону

Назва показника	Методика визначення	Розшифрування показників
Проміжкові показники		
Коефіцієнт рівня купівельної спроможності (Ккс)	$K_{кс} = \text{ПРР}_{\text{мін}} / \text{ПРУ}_{\text{мін}}$	ПРР _{мін} – середньодушовий прожитковий мінімум у регіоні, грн.; ПРУ _{мін} – середньодушовий прожитковий мінімум в Україні, грн.
Валовий регіональний продукт (ВРП), тис. грн.	Обчислюється регіональними управліннями статистики виробничим методом на основі наявної інформаційної бази результатів обчислення розвитку галузей	
Розрахункові показники		
Валовий регіональний продукт (з урахуванням купівельної спроможності) на душу населення (ВРП _{дн}), грн.	$\text{ВРП}_{\text{дн}} = \text{ВРП} / \text{ЧН} / K_{кс}$	ВРП – валовий регіональний продукт, тис. грн.; ЧН – чисельність населення регіону, тис. ос.; Ккс – коефіцієнт рівня купівельної спроможності
Обсяг промислової продукції на душу населення (ПП _{дн}), грн.	$\text{ПП}_{\text{дн}} = \text{ПП} / \text{ЧН}$	ПП – обсяг промислової продукції в регіоні, тис. грн.; ЧН – чисельність населення регіону, тис. ос.
Обсяг інвестицій в основний капітал на душу населення (І _{дн}), грн.	$I_{\text{дн}} = I / \text{ЧН} / K_{зкв}$	I – обсяг інвестицій за рахунок всіх джерел фінансування, тис. грн.; ЧН – чисельність населення, тис. ос.; К _{зкв} – коефіцієнт здрожження капітальних витрат (К _{зкв})
Обсяг промислового виробництва на душу населення (ПВ _{дн}), грн.	$\text{ПВ}_{\text{дн}} = \text{ПВ} / \text{ЧН}$	ПВ – обсяг промислового виробництва в регіоні, тис. грн.; ЧН – чисельність населення регіону, тис. ос.
Частка працівників промислових підприємств (ЧП _{пп})	$\text{ЧП}_{\text{пп}} = \text{Ч}_{\text{пп}} / \text{ЧЗ}$	Ч _{пп} – чисельність зайнятих на промислових підприємствах, тис. ос.; ЧЗ – чисельність зайнятих у регіоні, тис. ос.
Частка експорту промислової продукції (ЧЕ _{пп})	$\text{ЧЕ}_{\text{пп}} = (\text{Е}_{\text{пп}} \text{СВК}) / \text{ПП}$	Е _{пп} – обсяг експорту промислової продукції регіону, тис. дол. США; СВК – середньозважений валютний курс; ПП – обсяг промислової продукції в регіоні, тис. грн.

виробництва, частка працівників промислових підприємств;

– показники, які характеризують якісні параметри розвитку промислового комплексу: обсяг інвестицій в основний капітал, частка експорту промислової продукції тощо.

З позицій визначення стратегічних пріоритетів показники другої групи мають найбільш пріоритетне значення.

Обґрунтування обсягу ресурсів і механізму реалізації заходів регіональної промислової політики. Реалізація запланованих заходів.

Оскільки промислова політика повинна виступати каталізатором розвитку не тільки промислового комплексу, а й регіону загалом, її заходи повинні бути спрямовані на забезпечення:

а) збалансованості розвитку регіональної економіки;

б) стимулюючого впливу на діяльність усіх промислових підприємств незалежно від їхньої галузевої та інституційної приналежності.

У процесі розроблення заходів промислової політики питання визначення джерел ресурсного забезпечення є пріоритетними. З позицій організації ефек-

тивної управлінської діяльності ресурсне забезпечення визначається не тільки обсягом спожитих фінансових ресурсів, а й наявністю та характеристиками управлінських кадрів. У цьому аспекті важливим є комплексний підхід до розроблення стратегії розвитку регіону з позицій поєднання промислового, соціального, освітнього та інвестиційного її складників.

В умовах постійно зростаючого дефіциту державних фінансових ресурсів, які спрямовуються на підтримку та забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності, децентралізації фінансових відносин питання пошуку джерел фінансового забезпечення заходів промислової політики набуває вагомого значення.

Одним із можливих варіантів вирішення проблеми є перенесення центру тяжіння на внутрішні можливості великих корпоративних структур регіону. У цьому разі заходи промислової політики повинні формуватися з позицій організації індикативного планування та створення сприятливого середовища для інвестиційно-інноваційної діяльності саме корпоративних структур.

Для успішної реалізації перспектив участі корпоративних структур у ресурсному забезпеченні заходів промислової політики та їх практичній реалізації

необхідно розробити комплексний механізм взаємодії органів регіональної влади з корпоративним сектором регіональної економіки.

Поряд із чітко окресленими правовими аспектами даний механізм повинен включати організаційні, інституційні, фінансові та соціально-економічні важелі, спрямовані на стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів як на регіональному, так і на рівні корпоративної структури.

Окремим елементом регіональної промислової політики повинно стати стимулювання інтеграції промислового та наукового потенціалу регіону. Подолання наявного практично в усіх регіонах розриву між сировинними та наукомісткими секторами промислового комплексу забезпечить формування інноваційних ініціатив, у впровадженні яких буде зацікавлений саме корпоративний промисловий сектор.

Участь держави на цьому етапі визначається створенням відповідних правових умов концентрації фінансових ресурсів дрібних суб'єктів для реалізації масштабних проектів у промисловому секторі регіону.

Оцінка результативності заходів промислової політики з позицій поліпшення обсягів випуску та динаміки основних показників розвитку промислового комплексу регіону.

В умовах кризового періоду розвитку економіки України та її регіонів основною метою промислової політики повинно стати збільшення обсягів випуску та позитивна динаміка основних показників, які характеризують розвиток промислового комплексу регіону.

Відповідно до методичних рекомендацій, розроблених Міністерством промислової політики України [3], повинно відбуватися базове, повторне та періодичне відстеження результативності.

Базове відстеження результативності заходів промислової політики здійснюється до дня набрання чинності регуляторним актом, який регламентує ці заходи або більшості його положень. У цьому дослідженні воно асоціюється з аналізом початкових передумов та оцінюванням поточного стану промислового комплексу регіону.

Для його проведення використовуються статистичні дані, дані соціологічних опитувань (цільових груп) та наукових досліджень. Відстеження здійснюється на основі показників і даних, визначених під час проведення аналізу впливу заходів. У процесі базового відстеження встановлюються кількісне та якісне значення для кожного показника.

Повторне відстеження результативності здійснюється через рік після запровадження відповідних заходів, але не пізніше ніж через два роки, для оцінки ступеня досягнення сформульованих цілей [3].

Періодичне обстеження здійснюється раз на три роки починаючи зі дня виконання заходів із повторного відстеження. Установлені кількісні та якісні значення показників результативності порівнюються зі значеннями аналогічних показників, що встановлені під час повторного відстеження.

Під час повторного і періодичного відстеження застосовуються ті самі підходи до визначення складу цільової групи та вибіркової сукупності (частина цільової групи, яка відбирається для участі в опитуванні за допомогою спеціальних методів для достовірного відображення структури та основних характеристик цієї групи), що й для базового відстеження [3].

Оцінка ефективності впроваджених заходів шляхом зіставлення понесених затрат економічних ресурсів та отриманого результату.

Для оцінки ефективності заходів регіональної промислової політики важливо враховувати такі критерії оцінки, як економічність, продуктивність та результативність (рис. 2).

Зазначені критерії оцінки тісно взаємопов'язані та відтворюють різні сторони ефективності заходів регіональної промислової політики:

- з погляду економічності необхідно знати склад ресурсів, їх кількість, якість та період використання. Зазначені ресурси формують величину загальних витрат на впровадження заходів регуляторної діяльності;
- для оцінки продуктивності потрібно зіставляти кількісні (вартісні) характеристики результатів упровадження заходів регуляторної діяльності та порівняльну ресурсоемність реалізації кожного з них;
- для оцінки результативності необхідне розроблення спеціальних індикаторів досягнення цілей.

Результати порівняння є джерелом підготовки обґрунтованих управлінських рішень щодо доцільності реалізації відповідних регіональних програм. При цьому слід визначити: компоненти витрат; основні економічні показники, що дають змогу оцінювати різноманітні елементи витрат та результатів в єдиній системі цінностей; чисту віддачу (різницю між результатами й витратами, у т. ч. між суспільними вигодами й суспільними витратами).

У процесі порівняння необхідно враховувати, що результати управлінських заходів визначаються не лише з позицій економічної ефективності, а й соціальної, екологічної та інтеграційної ефективності.

Показники економічної ефективності характеризують фінансові та виробничі результати діяльності промислового комплексу регіону. Окремі заходи спрямовані на отримання результату у короткостроковому періоді, відповідно, їх оцінювання може відбуватися у період повторного обстеження результативності заходів промислової політики. Інша група заходів (особливо інвестиційно-інноваційного характеру) зорієнтована на досягнення економічного або іншого ефекту у довгостроковій перспективі. Методика оцінювання їх ефективності та терміни проведення оцінювання є різними.

Основним показником у короткостроковому періоді є рівень прибутковості під час здійснення економічної діяльності у промисловому секторі. Оскільки даний показник знаходиться під впливом значної сукупності внутрішніх та зовнішніх чинників, доцільним є визначення впливу на рівень прибутковості саме заходів промислової політики.

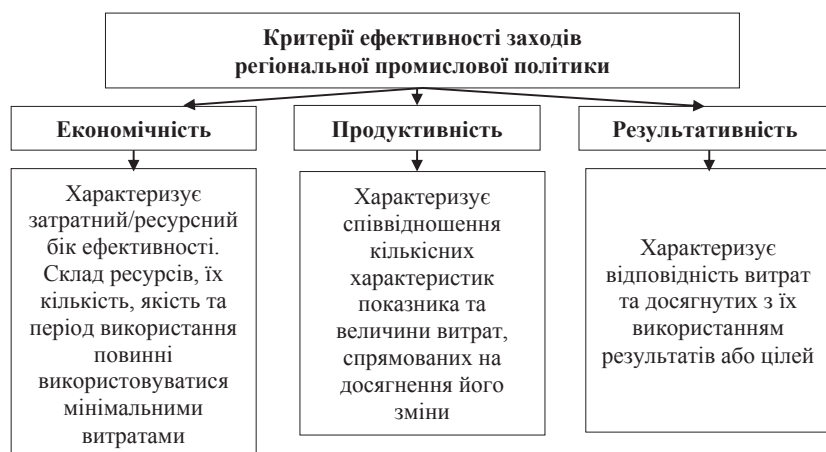

Рис. 2. Критерії оцінки ефективності заходів регіональної промислової політики

Джерело: розробка автора

Параметри соціальної ефективності визначаються впливом управлінських заходів на показники соціальної сфери регіону. До їх сукупності можна віднести зростання рівня зайнятості у промисловому секторі регіону, зростання рівня оплати праці працюючих у цьому секторі, розвиток супутньої соціальної інфраструктури тощо. Оцінювання показників соціальної ефективності повинно відбуватися як із кількісного, так і з якісного боку.

Параметри екологічної ефективності визначаються впливом розвитку промислового сектору на стан навколишнього середовища та стан природних ресурсів регіону. Доцільним є оцінювання як позитивних, так і негативних екстерналій.

До показників, які використовують для оцінки екологічної ефективності, можна віднести показники, що характеризують динаміку [1, с. 53]: зниження кількості забруднюючих викидів і скидань; завданої, поточної та потенційно можливої шкоди (у грошовому виразі); операційних і капітальних витрат, спрямованих на ліквідацію завданої шкоди та на попередження потенційної; податкових, компенсаційних і штрафних платежів за забруднення; економічних результатів – отримання товарної продукції та вторинних матеріальних ресурсів, що підлягають утилізації, витрат на очищення та повернення в навколишнє середовище вторинних відходів.

Параметри інтеграційної ефективності відображають вплив заходів регіональної промислової політики на рівень конкурентоспроможності підприємств промислового конкурсу та дають змогу оцінити їх можливості з позицій євроінтеграційних та інших процесів, що відбуваються на рівні окремого регіону. Спрямованість заходів, їх результативність та ефективність оцінюються шляхом зіставлення отриманих результатів та величини витрат на їх досягнення.

Оцінка соціально-економічних наслідків реалізації основних напрямів регіональної промислової політики в соціальній та економічній сферах регіону.

Оцінка соціально-економічних наслідків повинна відбуватися з двох позицій:

1. Попередній контроль (ex-ante-контроль), який забезпечується через процедуру обов'язкової попередньої експертизи заходів регіональної промислової політики, а також прогнозування та моделювання впливу цих заходів на основні сфери розвитку регіону. Оскільки в умовах ринкової економіки будь-яке державне втручання трактується як таке, що викривляє ринкові механізми та обмежує конкуренцію, у процесі попереднього контролю повинно враховуватися таке:

- заходи повинні спрямовуватися на розвиток регіонів, де рівень життя є особливо низьким або де є значне безробіття;

- стимулюючи заходи державного впливу є доцільними у період значних економічних спадів;

- регуляторні заходи повинні бути спрямовані в ті галузі та на ті види господарської діяльності, які не матимуть негативного впливу на торгівлю та задоволення товарного попиту на регіональному рівні;

- заходи повинні мати стимулюючий ефект, тобто сприяти позитивним змінам у діяльності підприємств промислового комплексу регіону, які не відбулися б або відбулися би в обмежений спосіб без цих заходів.

2. Остаточний контроль (ex-post-контроль) відбувається на національному та наднаціональному рівнях та передбачає оцінку ефективності та результативності заходів регіональної промислової політики.

За спрощеною схемою ex-post-контроль повинен засвідчити, що результатом застосованих і впроваджених заходів є: поліпшення конкурентоздатності промисловості; розвиток сильного єдиного ринку; регіональний розвиток; підвищення ресурсоефективності, зокрема енергоефективності; кращий доступ до фінансування, особливо для малих суб'єктів підприємництва; інтернаціоналізація (підтримка промислового виробників на зовнішніх ринках); розвиток трудових ресурсів промислового сектору регіону.

Висновки. Ефективність регіональної промислової політики визначається сукупним впливом її заходів на функціонування економіки регіону в короткостроковому та довгостроковому періодах.

Зорієнтованість управлінських заходів держави лише на доповнення ринкових механізмів саморегуляції зумовлює зростання ролі суб'єктів господарювання промислового сектору в плануванні та впровадженні управлінських заходів. Із цих позицій зростає роль інституту державно-приватного партнерства як одного з головних пріоритетів державних стратегічних програм розвитку промислового комплексу регіону, індикатору успішної взаємодії бізнесу та структур державної влади, альтернативного способу відновлення та модернізації регіональної економіки.

Список літератури:

1. Бородин А.И. Оценка эффективности региональных экологических программ / А.И. Бородин, Н.Н. Киселева, Н.Н. Шаш // Програмный бюджет. – 2011. – № 4. – С. 50–62.
2. Дорофиев В.В. Управление научно-техническим потенциалом региона (организационно-информационные аспекты) / В.В. Дорофиев ; ред. Ю.М. Каныгин ; Украинская академия информатики. – К. : б. в., 1995. – 216 с.
3. Методичні рекомендації щодо проведення базового, повторного, періодичного відстеження результативності власних регуляторних актів та оприлюднення звітів про відстеження їх результативності у Міністерстві промислової політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-info.biz/legal/basext/ua-dmtyfe.htm>.

УДК 303.43:332.122

Петренко Н.О., к.е.н, доцент,
доцент кафедри менеджменту
Уманський національний університет садівництва

ПРИНЦИПИ РЕГІОНАЛЬНОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Петренко Н.О. Принципи регіонального стратегічного планування і прогнозування розвитку аграрного сектору економіки. У статті досліджено принципи регіонального стратегічного планування і прогнозування розвитку аграрного сектору економіки. Встановлено, що стратегічне регіональне планування є видом управлінської діяльності, що спрямована на формування таких цілей розвитку регіону і механізмів їх досягнення, реалізація якої покликана забезпечити задоволення потреб цільових сегментів регіону. Окреслено напрями формування комплексної системи регіонального стратегічного планування для підвищення ефективності розвитку аграрної сфери. У процесі дослідження принципів регіонального стратегічного планування і прогнозування розвитку аграрного сектору економіки розроблено інноваційну Стратегію розвитку аграрного сектору.

Ключові слова: економіка, регіон, стратегія, планування, прогнозування, розвиток, аграрний сектор.

Петренко Н.А. Принципы регионального стратегического планирования и прогнозирования развития аграрного сектора экономики. В статье исследованы принципы регионального стратегического планирования и прогнозирования развития аграрного сектора экономики. Установлено, что стратегическое региональное планирование является видом управленческой деятельности, направленной на формирование таких целей развития региона и механизмов их достижения, реализация которой призвана обеспечить удовлетворение потребностей целевых сегментов региона. Определены направления формирования комплексной системы регионального стратегического планирования для повышения эффективности развития аграрной сферы. В процессе исследования принципов регионального стратегического планирования и прогнозирования развития аграрного сектора экономики разработана инновационная Стратегия развития аграрного сектора.

Ключевые слова: экономика, регион, стратегия, планирование, прогнозирование, развитие, аграрный сектор.

Petrenko N.A. The principles of regional strategic planning and forecasting the development of the agrarian sector to the economy. In the article was conducted research of principles of regional strategic planning and forecasting of the development of the agrarian sector to the economy. Established, that the strategic regional planning is a type of management, directed on the formation of such goals of the region and mechanisms to achieve them, implementation of which, will enable to provide meeting the needs of the target segments of the region. Outlined of the directions formation regional strategic planning system to improve efficiency development of agrarian sphere. In the process of research of the principles of regional strategic planning and forecasting of the development of the agrarian sector to the economy an innovative Strategy for the development of the agrarian sector has been developed.

Key words: economy, region, strategy, planning, forecasting, development, agrarian sector.

Постановка проблеми. В Україні стратегічне планування і прогнозування аграрного сектору економіки на регіональному рівні перебувають на етапі розроблення. Якщо як економічну систему розглядати аграрну сферу, то вибір стратегії економічного розвитку повинен здійснюватися на основі аналізу наявних і